

**Риёзус солиҳийн шарҳи / Ҳаё ва унинг фазилати ҳамда у билан
хулқланишга одатланмоққа тарғиб қилиш ҳақида / 1408-ҳадис**

1408 - وَعَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«نَصَرَ اللَّهُ امْرَأًا سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا، فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ؛ فَرُبَّ مُبَلِّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ:
حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ [2657].

1408. Ибн Масъуд розияллоху анхундан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васалламнинг шундай деганларини эшитганман:
«Биздан бир нарсани эшитиб, уни худди эшитганидек етказган кишини
Аллоҳ ёрлақасин! Баъзан етказилган одам эшитгандан кўра англочирок
бўлади».

Имом Термизий ривоят қилиб, ҳасан, саҳиҳ, дедилар.

Шарҳ: Бу ҳадисни ҳам Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоху анху ривоят қилмоқдалар.

Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васаллам ўзларидан эшитилган илмни
худди эшитгандек қилиб бошқаларга етказишга тарғиб қилмоқдалар ва
ортидан ана шу етказиш туфайли келадиган фойдалардан бирини эслатиб
қўймоқдалар. Эшитганлар қандай эшитса шундай қилиб етказиб қўйсалар,
ўша етказилган одамлар ичидан ўша нарсани бевосита эшитган одамдан
ҳам кўра чуқурроқ англаб етадиган кишилар етишиб чиқишини башорат
қилмоқдалар.

Шунинг учун ҳам саҳобаи киромлар Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи
васалламдан қандоқ эшитсалар шундоқ ривоят қилганлар. Ривоятда бирор
нарсани ўзгартмаганлар. Агар баъзи бир изоҳ учун айтилган қўшимча сўз
ёки ҳаракатлар бўлса, уларни алоҳида айтиб, қўшимча эканини билдириб
қўйганлар. Баъзи бир сўзларни аниқ эшита олмаган бўлсалар, уни ҳам
таъкидлаб қўйганлар. Бу руҳ саҳобалардан кейинги тобеъинлар авлодига
ҳам ўтган. Шундоқ қилиб, бу нарса авлоддан-авлодга ўтиб, китобларга
битиблиб бизгача етиб келган.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзларидан бир нарсани эшитиб, худди эшитгандек қилиб бошқаларга етказган одамни «Аллоҳ ёрлақасин!» деб дуо қилмоқдалар. Яъни, Аллоҳ унинг юзини ёруғ, кўринишини гўзал қилсин, демоқдалар. Бу сўзлари икки дунёимизга ҳам тегишлидир. Мусулмонлар Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадисларини оғизларидан чиққан ҳолида авлоддан-авлодга етказиб келаётганлари шу сабабдандир.

Ҳақиқатда баъзи етказилган тобеинлар, эшитган баъзи саҳобалардан Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадисларини тушунишда билимдон эдилар.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламдан эшитган нарсани худди эшитгандек қилиб етказиш ўта аҳамиятлидир. Чунки Пайғамбаримиздан эшитиладиган нарса Қуръон оятлари ёки ҳадис бўлади.

Қуръоннинг бир ҳарфини, нуқтасини ўзгартириш улкан гуноҳ экани ҳаммага маълум. Чунки у илоҳий дастур, унинг лафзи ҳам мўъжизадир. Агар Қуръонни бир нуқтаси бузилса, илоҳий дастур бузилади, ундан чиқариладиган ҳукм ўзгаради, унинг мўъжизалигига путур етади.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламдан эшитиладиган иккинчи нарса эса ҳадисдир. Ҳадис – Ислом шариатининг Қуръондан кейинги иккинчи масдари. Қуръон Аллоҳнинг каломи бўлса, ҳадис маъноси Аллоҳники, лафзи Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васалламники бўлган каломдир. Худди Қуръони карим сингари ҳадиси шарифдан ҳам шаръий ҳукмлар чиқарилади. Агар ҳадиснинг бирор ҳарфи ўзгариб қолса, мазкур нарсаларга путур етиши турган гап.

Иккинчидан, ҳадислардан жуда кенг маънолар, баъзи бир ҳолларда эса кейинчалик тўла кашф этиладиган маънолар ҳам чиқади. Агар ҳадис эшитилгандек ривоят қилинмаса, эшитувчи шахс ўзи тушунган маънони ривоят қилса, унда ҳам путур етади. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг «Баъзи етказиладиган одам эшитувчидан кўра англовчироқдир» деганларининг ҳикмати ҳам шунда!

Бир ҳадисни эшитган саҳобий уни ўз замони ва шароитига биноан тушунса, кейин етказилган одам ўз замони ва шароити, юз берган ўзгаришлар, илмий кашфиётлар асосида бошқача, кенгроқ тушуниши мумкин.

Айниқса, ҳозирги кунимизга келиб, бу нарса жуда ҳам равшан кўзга кўринмоқда. Шу боис, ҳадиси шарифлардаги сир-асрорларни, мўъжизаларни ўрганиш бўйича алоҳида илмий текшириш ва тадқиқот ташкилотлари ҳам тузилган.

Шу билан бирга, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг

ҳадисларида ўша вақт-ўша шароитда, ўша жамиятда бўлмаган нарсалар билан бир қаторда келажакда бўладиган нарсалар ҳам келган. Бу нарса ҳам ҳадисларни қандоқ эшитилган бўлса, шундоқлигича ривоят қилишни тақозо этади.

Ўтган ҳадис шарҳларининг бирида айтилганидек, уламоларимиз Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг «Баъзи етказилган одам етказувчидан кўра англовчироқдир», деганлари кейинги авлод мусулмонлари ичидан оз бўлса ҳам ўта яхши фикрловчи, англовчи кишилар чиқишига ишорадир, деганлар.

Хулоса қилиб айтганимизда, бу ҳадисда икки нарсага алоҳида эътибор берилмоқда:

1. Ўзи билган илмни ўзгаларга етказиш зарурлиги.
2. Бировдан эшитган нарсани эшитганидек қилиб етказиш.

Биз ҳаётимизда бу икки нарсага ҳам жуда муҳтожмиз. Илмни бошқаларга етказишга бўлган эҳтиёжimiz ҳақида кўп гапирдик. Бировдан эшитган нарсани бузмасдан худди ўзидек қилиб бошқаларга етказиш ҳам жуда аҳамиятлидир. Чунки бировдан эшитган нарсани ўзидек қилиб етказмаслик омонатга хиёнатдир, ёлғончилик ва бўҳтондир. Бу иш кўплаб тушунмовчиликларга, баҳсларга сабаб бўлади. Айниқса, шариатга тегишли нарсада ҳалолни ҳаромга, ҳаромни ҳалолга, савобни гуноҳга, гуноҳни савобга аралаштириб юбориш мумкин.

Шунинг учун ҳам ҳар бир эшитган гапни бошқаларга етказаётганда ўта ҳушёр бўлиш керак. Бир сўзни ҳам, ҳатто оҳангни ҳам бузмасдан нақл қилиш талаб этилади.

Манба: hadis.islom.uz

